

Tutkivan journalismin yhdistys ry

Oikeustoimittajat ry

Politiikan toimittajat ry

Valtiovarainministeriö / Armi Taipale, Annina Tanhuanpää

Lausuntopyyntö: VM033:00/2014

”Luonnos hallituksen esitykseksi laiksi arvo-osuusjärjestelmästä ja selvitystoiminnasta sekä eräksi siihen liittyviksi laiksi”

Kiitämme mahdollisuudesta antaa lausunto hallituksen esityksen luonnoksesta laiksi arvo-osuusjärjestelmästä ja selvitystoiminnasta sekä eräksi siihen liittyviksi laiksi. Vaikka lausuntopyynnössä luvattiin huomioida aiempi lausunto ja pyydettiin keskittymään ainoastaan omistusten yleisöjulkisuuteen ja viranomaisten tiedonsaantiin lakiluonnoksen osalta, niin otamme silti kantaa muutamiin muihinkin lakiluonnoksen kohtiin, jotka pyydämme huomioimaan valmistelussa.

Lakiluonnoksen lausuntoaika ja oikeusministeriön ohjeistus

Lausuntoaika on ollut 21.10-2.11.2015. Huomautamme aluksi, että lausuntoaika vaikuttaa olevan oikeusministeriön ohjeistuksen (Oikeusministeriö, kuuleminen säädösvalmistelussa 18/2010) vastainen. Ohjeistuksen mukaan ”Säädösehdotuksista pyydettyjen kirjallisten lausuntojen antamiseen varataan aikaa vähintään kuusi viikkoa ja laajoissa hankkeissa vähintään kahdeksan viikkoa.” Lausuntoaika voi perustellusta syystä olla edellä mainittua lyhyempi ja perustelun on oltava lausuntopyynnössä. Lausuntopyyntöön liittyvä aineisto on laaja ja lausuntopyynnössä ei löydy perustelua poikkeuksellisen lyhyelle lausuntoajalle.

EU:n arvopaperikeskusasetuksen vaikutuksista

Luonnoksessa väitetään myös virheellisesti, että EU:n arvopaperikeskusasetuksen 38 artikla edellyttäisi hallintarekisteröinnin käyttöönottoa. Näin ei ole, vaan Suomen on edelleen täysin mahdollista ylläpitää nykyistä suoran omistuksen mallia.

Ehdotukset osakeomistusten yleisöjulkisuuden turvaamisesta

Esityksessä ehdotetaan omistusten yleisöjulkisuuden järjestämistä PRH:n ylläpitämän sähköisen rekisterin välityksellä. Esityksen perusteella muutos ei koskisi sellaista toimijaa, jolla ei ole Suomessa toimintaa. Rekisteri heikentäisi julkisuutta nykyiseen malliin verrattuna, koska suomalainen sijoittaja voisi käyttää ulkomaista säilyttäjää, jolloin omistukset jäisivät piiloon.

PRH:n osuudeksi uuden rekisterin kustannuksista on esitetty noin 200 000 euroa. Luonnoksessa ei kuitenkaan esitetä minkäänlaisia laskelmia kustannustietojen tueksi.

PRH:n järjestelmäkehityskustannuksista saatavilla olevien historiatietojen pohjalta näyttää siltä, että luonnoksessa esitetyn kaltaisen järjestelmän kustannusarvio olisi pikemminkin lähellä miljoonaa euroa.

Lakiluonnoksesta ei käy ilmi, kuinka paljon PRH:n järjestelmän käyttäminen mahdollisesti maksaisi loppukäyttäjille. On kohtuutonta, mikäli tiedonhakija joutuisi kustantamaan osaltaan järjestelmäkustannuksia maksullisten hakujen muodossa. Lakiluonnokseen olisi pitänyt ehdottomasti laatia myös kokonaistaloudelliset vaikuttavuusarviot.

Myös osakasluettelon julkisuutta ollaan esityksen perusteella heikentämässä siten, että yhtiöjärjestyksessä voitaisiin määrätä osakkeenomistajien kotikunnan ja syntymäajan merkitsemisestä osakasluetteloon osoitteen sijasta. Muutos vaikeuttaisi osakkeenomistajan yksilöintiä. Ehdotamme, että jatkossa osakasluetteloihin tulisi merkitä omistajan koko nimi, syntymäaika ja osoite. Huomautamme, että pelkkä nimi ja syntymävuosi eivät riitä yksilöintitiedoiksi, vaan syntymäaika pitää ilmoittaa päivän tarkkuudella. Suomessa on paljon täysin samannimisiä ja samana vuonna syntyneitä henkilöitä.

Osake- ja osakasluettelon julkisuutta tulisi laajentaa sallimalla myös aiempien luetteloiden julkistaminen. Näin arvopaperikeskus voisi luovuttaa myös arvo-osuusjärjestelmään liitettyjen yhtiöiden historiatiedot. Ehdotetusta historiatietojen laajemmasta julkisuudesta on valmistelussa luovuttu. Historiatietojen mukaan ottaminen valmisteluun olisi tärkeää, jos lailla haluttaisiin edistää nykyistä laajempaa avoimuutta.

Ehdotukset viranomaisten tiedonsaannin turvaamisesta

Lakiluonnoksessa ei ole siirtymäaikaa vieraan pääomanehtoisten arvo-osuuksien hallintarekisteröinnille. Käytännössä hallintarekisteröinti tulisi siis mahdolliseksi muun muassa sarja- ja tuotto-obligaatioiden, vaihtovelkakirjalainojen, warranttien sekä optio-oikeuksien osalta heti lain tultua voimaan, eli käytännössä 1.tammikuuta 2016.

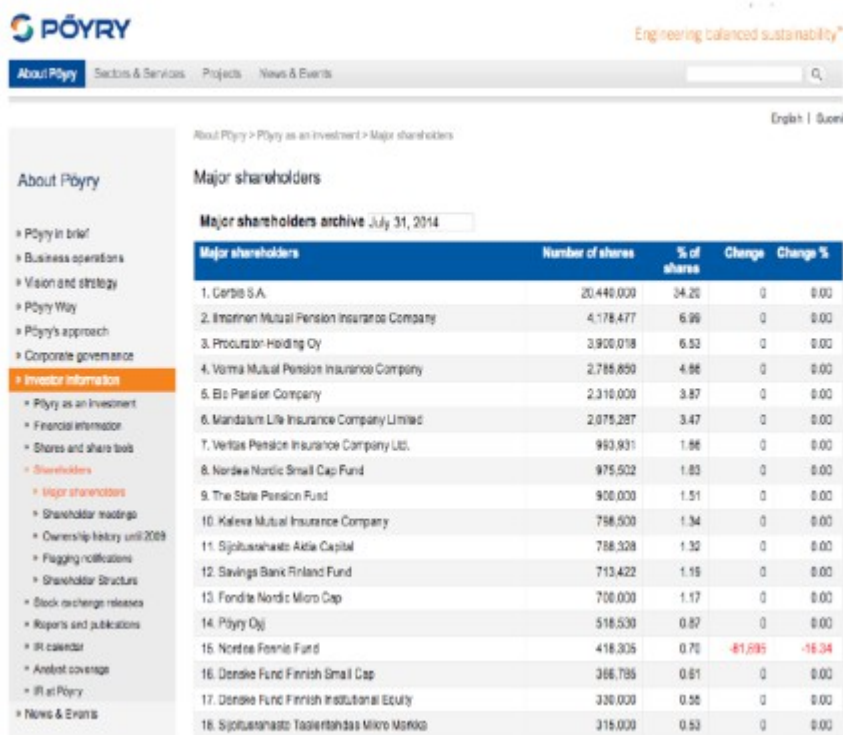
Tämä heikentäisi poliisin, syyttäjän ja verottajan tiedonsaantia heti. Esimerkiksi verottajan kansainvälisen tietojenvaihdon kautta saamat tiedot eivät korvaa muun muassa käyttörajoitusten vuoksi nykyisin voimassa olevaa järjestelmää.

Vastaehdotus: Näin julkisuus säilyy ja tehostuu

Yhdistykset ehdottavat, että Suomi säilyttää hallintarekisteröintiä suomalaisille sijoittajille. Kuten aiemmin lausunnossamme on jo todettu, EU-asetus ei aseta estettä tällaiselle vaatimukselle.

Liikkeeseenlaskijayhtiöille tulee asettaa velvoite hankkia arvopaperikeskuspalvelut sellaiselta toimijalta, joka tarjoaa ajantasaisen osakasluettelon julkista ylläpitoa. Tietojen tulee sisältää kattavasti kaikki osakkeet eikä rajata julkisiksi vain tietyn osakemäärän ylittävää osuutta.

Jatkossa nämä osakastiedot voisi kerätä työryhmän esittämään viranomaisrekisteriin, mikäli sellaisen perustaminen koetaan tarpeelliseksi. Yksinkertaisempi ja edullisempi ratkaisu olisi se, että kukin pörssiyhtiö julkaisisi luettelon omilla nettisivuillaan. Jo nyt pörssiyhtiöt tarjoavat erilaista omistajiinsa liittyvää tietoa nettisivuillaan alla olevan esimerkin mukaisesti.

Major shareholders	Number of shares	% of shares	Change	Change %
1. Cerberus S.A.	20,440,000	34.26	0	0.00
2. Ilmari Mutual Pension Insurance Company	4,178,477	6.99	0	0.00
3. Procutor Holding Oy	3,900,018	6.53	0	0.00
4. Varma Mutual Pension Insurance Company	2,788,890	4.66	0	0.00
5. BIC Pension Company	2,310,000	3.87	0	0.00
6. Mandatum Life Insurance Company Limited	2,075,287	3.47	0	0.00
7. Velho Pension Insurance Company Ltd.	993,931	1.66	0	0.00
8. Nordea Nordic Small Cap Fund	975,502	1.63	0	0.00
9. The State Pension Fund	900,000	1.51	0	0.00
10. Kaleva Mutual Insurance Company	798,500	1.34	0	0.00
11. Sijotusrahasto Aktia Capital	788,328	1.32	0	0.00
12. Savings Bank Finland Fund	713,422	1.18	0	0.00
13. Fondia Nordic Micro Cap	700,000	1.17	0	0.00
14. Pöyry Oyj	518,530	0.87	0	0.00
15. Nordea Fennia Fund	418,305	0.70	-81,295	-16.34
16. Danske Fund Finnish Small Cap	386,786	0.65	0	0.00
17. Danske Fund Finnish Institutional Equity	330,000	0.55	0	0.00
18. Sijotusrahasto Taalitehdas Mikro Markki	318,000	0.53	0	0.00

Tällainen nettisivu olisi luonteva yhteys kattavien omistustietojen julkaisemiselle. Vaihtoehtoisesti sivuilla voisi olla linkitys yhtiön arvopapereita hoitavan arvopaperikeskuksen nettisivustolle, jossa päivittäin päivittyvät omistustiedot olisivat nähtävissä. Mikäli jatkossa kaikkien yhtiöiden omistustiedot järjestetään keskitetyn palvelun kautta, sinne tulee tehdä mahdolliseksi henkilön kaikkien osakeomistustietojen hakeminen kerralla. Nykyään tietoa haluavan on tehtävä haku erikseen jokaisen yhtiön jokaiseen osakesarjaan.

Yhdistykset esittävät myös, että Euroclearin hallussa oleva historiatieto avataan yleisön ja median käyttöön kokonaisuudessaan. Tämä tietokanta yltää 1990-luvulle. Juridista estettä tietojen avaamiselle ei ole, sillä laki määrää osakasluettelon julkiseksi. Käytännössä luettelo on päivitetty kerran vuorokaudessa ja nähtävillä ovat olleet kulloinkin päivitetty tiedot.

Lain muotoilu määrää minimitason, mutta ei estä vanhojenkin osakasluetteloiden avaamista nähtäville. Kenellä hyvänsä olisi joka tapauksessa mahdollisuus kerryttää samaa tietoa ostamalla omistustiedot joka päivä. Käyttöliittymä pörssikauppojen historian selvittämiseksi on jo kehitettynä, sillä ilmoitusvelvollisten osalta nämä omistustiedot ovat jo yleisön saatavissa viiden vuoden ajalta. Myös Finanssivalvonta on kehittänyt käyttöönsä vastaavan ohjelman.

Suomen olisi syytä jatkossa olla aktiivinen siihen suuntaan, että muuallakin EU:ssa ja kansainvälisesti siirryttäisiin läpinäkyvämmän omistusrakenteen suuntaan. Tavoiteltava tilanne olisi, että kaikki omistajat olisivat nähtävissä listattujen yhtiöiden osakasluetteloissa hallintarekisteröinnin hoitajien sijaan. Tämä on kiistatta yhtiöiden itsensä, muiden sijoittajien ja myös yleisön etu. Jaamme SAK:n omassa lausunnossaan aiemmin esille tuoman ehdotuksen siitä, että Suomi ottaisi osakeomistusten julkisuuden edistämiseksi mallia Norjasta. Norjan hallitus ilmoitti toukokuussa 2014 valmistelevansa ”yhden luukun” palvelua, jossa kaikkien yhtiöiden omistustiedot saisi keskitetysti yhdestä rekisteristä.

Lopuksi

Lakiluonnos sisältää lukuisia virheellisyksiä ja niin runsaasti omistustietojen julkisuutta heikentäviä kohtia, että ehdotamme sen palauttamista uudelleen valmisteltavaksi.

Toimittajayhdistykset ovat valmiita nimittämään mahdolliseen uuteen VM:n työryhmään oman asiantuntijansa, jonka avulla lakiluonnoksen yleisöjulkisuus saataisiin hallituksen tavoitteen mukaiselle tasolle ja avoimuus aidosti lisääntyisi. Uuden valmistelun pohjana voidaan hyödyntää vastaehdotustamme.

Taneli Koponen, puheenjohtaja, Tutkivan journalismin yhdistys ry

Mari Haavisto, puheenjohtaja, Poliitiikan toimittajat ry

Rami Mäkinen, puheenjohtaja, Oikeustoimittajat ry